

A man in a red and black work suit and cap is working with a large wooden beam in a snowy industrial setting. The background shows a red building and another person working. The foreground is covered in snow and wood shavings.

Timo Tirola
Sahaajakisälli

Sahaajakisälli

Timo Tiirola

Sahaajakisälli

© 2015 Timo Tiirola

Päällys ja taitto: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-318-007-9

Toukokuinen päivä vuonna 1972 oli puolessa. Aamulla oli aloitettu rakennuspuiden sahaus. Kevään aikana olin ajanut kotimetsästäni tukkeja paikalliselle sirkkelisahurille. Tulin lautapojaksi vastaanottamaan tavaraa ja tapuloin sen siirreltäviin tapuleihin. Puita ajaessani olin ajatellut, että lautojen siirtely veisi monta päivää, joten olin tuonut sahauspaikalle traktorini, jolla voin tavarat siirtää ja näin helpottaa käsityötäni. Olin saanut sahurilta luvan kuivaa tavarani tarhalla, ja katsoin kuivumiseen sopivan paikan.

Sahuri oli kokenut mies ja piti terän kunnossa. Jos hän havaitsi vähänkin tylsymisen merkkejä, pidettiin tauko ja terä viilattiin. Perämiehenä oli Pena, jolla oli joka tilanteeseen jokin oma kommentti. Hänen lempiaiheitaan oli viisastelu naapurillaan, joka oli pannut ulkovuorilaudat seinään niin, että naaraspontti tuli ylöspäin ja sadevesi jäi lahottamaan seinää. Tarinan kuultuani nimitin hänet välittömästi Velmuksi. Voimakoneena, joka pyöritti sirkkelisahaa, oli 1940-luvulta peräisin oleva traktori Fordson Major. Se oli minulle tuttu. Olin alun toisella kymmenellä ollessani saanut purkaa samanlaisen, käytöstä poistetun Majurin, silloin sitä nimitettiin Viiksimajuriksi. Sirkkelisaha oli puurunkoinen ja liikkuvan lavan alla oli puiset puolat. Päinvastoin kuin Majurissa, joka oli valurautainen vanteita myöten, sirkkelisahassa ei ollut rautaa kuin laakerit, akseli ja terä.

Ikääntyneen sahurin kädenjälki näkyi myös työkalu-taukotuvassa, jonka hän oli itse rakentanut. Myös höyläkone oli 40-luvulta. Höyläysvuoron alkaessa Majuri ajettiin voimakoneeksi höylälle, joka sai sirkkelisahan tapan lattaremmiin välityksellä siirron pyöritysvoimasta.

Puolilta päivin käytiin syömässä reppuevää ja palattiin sahauspaikalle. Sahurin teroittaessa sirkkelin terää Velmu kysyi minulta, tiesinkö Majurin oikeaa nimeä. Kerroin, että Viiksimajuriksi sitä sanottiin 1950-luvulla. Siinähan oli selvät viikset, etuvalojen varret ja niiden päässä lamput.

– Täällä sen nimi on Karju, Velmu vastasi ja virnuili päälle.

En nähnyt nimessä mielleyhtymää traktoriin, mutta Velmu käski kuunnella ääntä. Kun on isompi tukki menossa, Majuri oikein ärjäisee vuotavasta pakoputkesta. Sahuri oli teroittanut terän ja pannut traktorin

käyntiin. Sahaus jatkui. Tahtomattani kuuntelin traktorin ääntä aina, kun terä leikkasi paksumpaa puuta. Kyllä Velmun antamalle pilkkanimelle oli perusteet; selvä ärjäisy tuli pakoputken vuotavasta kohdasta.

Iltapäivällä oli menossa viideskymmenes tukki, kun kuului terävä kirskahdus terästä. Heti perään kajahti voimakas karjaisu: Kortto! Sahuri halkaisi pelkan loppuun ja meni katsomaan leikkauksen jälkeä. Nyt kuulin toisen karjaisun: Kortto vie! Velmu oli mennyt katsomaan ja minäkin menin, hiukan varovasti kylläkin, koska päätin jo, että tukissa oli ollut naula.

– Onko nämä puut sota-alueelta kaadettu? sahuri kysyi hieman ärtyisästi.

– Ei ole, vastasin. – Ne on syntymäkotini viljelystien varresta.

– Onko näissä paljonkin nauloja?

– Ei pitäisi olla, ei siellä tietääkseni ole tehty hirvitorneja eikä muutakaan, missä on tarvittu nauloja.

– No, toivotaan, ettei enää ole, tämä terä ei monta naulaa kestä, jo vähän liiankin pieni.

– Toivotaan, että loput on puhtaampia puita, minä totesin. Mieleeni juolahti mutta jätin kertomatta, että kouluiässä kerran hakkasin puuhun naulan, mutta ei niitä pitäisi useampia olla.

Menimme Velmun kanssa taukotupaan tupakille, kunnes sahuri on saanut terän viilattua. Velmu kertoi olevansa jo kolmatta kesää sahalla töissä. Välillä terämiehenä, kun sahuri ollut asioilla, mutta yleensä perämiehenä. Loppukesästä on höylätty alkukesällä sahattuja lautoja. Aikuisempina kesinä sahuri on ostanut puita ja myynyt ne saha- ja höylätavarana, mutta tälle kesälle hän ei ollut puita ostanut, lieneekö vanhuus tullut.

Huomasin ikkunasta, että sahurin luokse oli tullut joku mies. Menimme Velmun kanssa ulos. Kuulin sahurin puheista, että tulija oli tiedustelemassa lautta. Sahuri totesi jäävänsä eläkkeelle, eikä ole ostanut myyntiin sahattavia puita. Mitä nämä sitten on? Ne on asiakkaan puita, ja jos sinä tuot puita niin voidaan sahata, kuului sahuri sanovan. Eihän miehellä puita ollut, hän halusi ostaa valmiiksi sahattua tavaraa.

Sahaus jatkui, eikä nauloja eikä muitakaan häiriötekijöitä ollut. Illalla siirtelin rimoitettut niput sovitulle varastoalueelle. Laitoin vielä senssiä aamuksi kuntoon, niin että voidaan jatkaa sahausta ja ehdin vastaanottaa tavarat ja siirrellä ne varastoon.

Aamulla sahuri oli tullut aikaisemmin teroittamaan terän ja pyysi Velmuu käynnistämään Majurin. Velmu meni traktorin sivulle ja meisselillä kytki virta- ja herätevirtanapoja starttimoottorin päällä, mutta ei kuulunut mitään.

– Tästä tämä on herännyt ennen, mutta olisiko nukkunut huonosti, kun ei puhu mitään, hän velmuili, mutta ei kuitenkaan nimittänyt Majuria karjuksi sahurin kuullen.

– No kortto! sahuri sanoi tullessaan toteamaan tilanteen. – Kokeile vielä.

– Ei puhu mitään, totesi Velmu kokeiltuaan useamman kerran perinteistä starttausmenetelmää.

– Minä kytken voimansiirron päälle ja tempaistaan sakilla remmistä, niin siitä se ainakin lähtee.

Majurin ja sirkkelin välissä oli lattaremmi. Kun sahuri näytti suunnan, nykäistiin sakilla. Majuri lähti käyntiin. Helpottuneen ilmeen havaitsin molempien silmissä. Aamupäivä sahattiin paria katkeamaa lukuun ottamatta. Keskeytyksien syynä olivat sahatavaran kyselijät, joille ei kuitenkaan ollut myytävää tavaraa. Ruokatunnin aikana oli vielä yksi kyselijä, ja hänellekin sahuri kertoi jäävänsä eläkkeelle, joten myytävää ei ollut.

Iltapäivällä totesin puiden vähenneen niin, että seuraavana päivänä saadaan loput sahattua. Yksi laudan kyselijä tuli illalla sahauksen loputtua kysymään minulta, enkö voisi myydä lautojani, ettei hänen tarvitsisi Oulusta hakea. Sanoin, että laudat ovat omalle talotyömaalleni. Vein täydet niput varastoon ja olin menossa autolle lähtökseni kotiin, kun sahuri tuli puheilleni.

– Kuulin tuon kysyvän sinulta myytävää lautta.

– Niin kysyi, mutta omiin tarpeisiin minä näitä sahautan.

– Tuli vain mieleen, että osta sinä nämä vehkeet.

– Ei minulla ole kyseisiä taitoja. Traktoria ja autoa olen ajanut penikasta saakka, mutta tämä homma vaatii aivan erilaista osaamista.

– Nämä hommat oppii, kun vain aloittaa, paneutuu terien laittoon ja huolehtii, että tavarasta tulee mittatarkkaa. Ottaa huomioon sahatessa kuivumisvaran ja höylätessä tasaisen jäljen. Pääset pienellä pääomalla alkuun, ja tuosta Penasta saat melkein valmiin sahurin, jos et itse halua opetella sahaamista.

Vaikka olin jo avannut autonoven, tiedustelin, minkä arvoisena hän piti laitteita. Samassa muistin, että minulla oli kysymättä talolainakin, joten turhaan tässä kyselin. Istuin autoon hiukan nolona ja totesin, etteivät rahkeeni taida riittää.

– Elä vielä lähde, sinun kuorma-autohan maksaa monin verroin mitä nämä laitteet ja pääsisit vakiintuneeseen hommaan. Asiakkaat vievät tavarat käsistä.

Muistin viime vuosien epävarmuuden ajojen saannissa, kun oli useiden kuukausien rokulit, ja sama epävarmuus oli tulevan kesän ajoissa, kun vakioajopaikkaa ei ollut. Mieleen nousi ne kolme kysyjää, jotka olivat päivällä lähteneet hiukan pettyneen näköisinä pois. Kysyin sahurilta, paljonko hän pyytää laitteista.

– Kaksikymmentätuhatta markkaa, se sisältää vuokraoikeuden tälle tontille viideksi vuodeksi. Käydään katsomassa. Tämä on iso tontti ja nuo laitteet on toimivia, niin että alkuun pääsee.

Eihän se mitään maksa, vaikka paikat katsotaan, minä ajattelin ja nousin autosta. Menimme tontin kylänpuoleiselle rajalle ja siitä edelleen metsänpuoleista rajaa toiselle rajalle, sitten edelleen höyläkoneelle ja sieltä jälleen sirkkelille. Työkalu- ja terävarastokin katsottiin läpi. Kun palattiin autolle, kysyin sähkökaapin sijaintia, mutta hän ei varmaan kuullut kysymystäni.

– Minä nukun yön yli ja tulen aamulla niin sahataan loput puut, sanoin kuuluvammalla äänellä ja lähdin kotiin.

Menomatkalla ajoin talotontin kautta. Tontti oli vaimoni tädiltä varattu niillä puhein, että saamme rakentaa siihen, kun sen aika tulee, ja maksaa sitten. Tontti oli tulva-aluetta, mutta olin kahden vuoden aikana ajanut täytemaata, niin että se oli nyt rakennuskorkeudessa. Voisin ajaa ne tavarat tänne tontille, ajattelin ja katselin sopivaa paikkaa. Kotona otin puheeksi sahurin tekemän ehdotuksen.

– Mitä ihmettä? Seija sanoi. – Eihän sinulla ole mitään mahdollisuutta sellaiseen.

– Ei olekaan, mutta on kuulemma jäämässä eläkkeelle ja on lopettanut myyntiänsä sahaus.

– Jatkajia varmaan löytyy. Onko hän tarjonnut sitä yleisesti? Seija kysyi.

– Ei varmaan, mutta kahden päivän aikana kävi kolme asiakasta kysymässä lautta eikä hänellä ollut myytävää tavaraa.

– No, löytää ne tavaraa muualta. On niitä sahoja muitakin.

– Yksi olisi ostanut minultakin niitä tavaroita, kun ei halunnut lähteä Oulusta hakemaan. Se pani minua vähän kiinnostumaan siitä tarjouksesta.

– Et kait ole tosissasi? Velkaa on korvia myöten ja lisää pitää ottaa talon rakentamiseen.

Puraisin vähän huultani ja nielin pienen pettymyksen vaimoni kommentista. Olin vaihtanut uuden kuorma-auton vuosi sitten, ja siitä oli velkaa. Kippiajoja oli ollut niukasti ja viime talvena oli tullut tarjolle pöllien ajoja jälle. Olin laittanut nosturin voidakseni osallistua siihen, ja siitäkin oli velkaa. Seija oli ammatiltaan kirjanpitäjä ja tunsii nämä talousasiat paremmin kuin minä. Monta kertaa olin pettynyt, kun luulin tienanneeni paremmin kuin mitä Seijan tekemä veroilmoitus lopulta näytti.

– Onhan sitä velkaa, mutta talon tekoa voidaan siirtää vuodella.

– Niinpä tietysti voidaan siirtää. Niinkö sinä ajattelet?

– No, en välttämättä, mutta kun niillä sahavehkeillä pyydettiin vain kahtakymmentätuhatta markkaa ja kysyntää tavaralle tuntuu olevan, eikä tarvis ruikuttaa ajoja.

Keskustelu taukosi. Sirkkelin osto pyöri mielessä, vaikka Seijan kommentit olivat innostusta laskeneet. Heiveröinen talouteni ajattelutti. Pohdin mahdollisuuksia myydä autoni ja nosturini. Jos niistä saisin rahaa ja ostaisin ne sahavehkeet. Mistä löytäisin ostajan ja jäisikö niiden velkojen jälkeen sahan ostorahaa? Miten oppisin sahaamaan ja höyläämään? Poikasena olin seurannut isäni sahausta. Hän oli sivutöinään toiminut kiertävänä sahurina. Terän teroitus ja maamoottorin käynnistys oli näyttänyt vastenmieliseltä, mutta itse sahaus oli vaikuttanut jopa mieleiseltä hommalta. Kyllä minä niihin töihin opin! Taidan huomenna käydä pankissa, ja jos lupaavat rahaa, niin sitten jatkan asiasta keskustelua Seijan kanssa.

Aamulla menin sahauspaikalle. Sahuri kytki vaihteen päälle hihapyörään, ja menimme voimaremmiin viereen kolmistaan. Hiiop, sahuri huusi, vedettiin remmistä ja Majuri käynnistyi. Jatkoimme sahausta kahvitauolle, ja kun sahuri rupesi teroittamaan terää, kysyin, ehtisinkö käydä kylällä sillä aikaa.

– Ehdit, minun pitää lisätä Majuriin polttoainetta myös.

Kylälle oli viisi kilometriä. Ajoin pankille ja menin pankinjohtaja Paloniemen puheille. Kerroin, että olisi sirkkelisaha, höyläkone ja Majuri myynnissä, ostaisin ne, mutta minulla ei ole rahaa, joten saisinko 20 000 markan lainan muutamaksi vuodeksi.

– Meinaatko vaihtaa alaa? Paloniemi kysyi. – Muistaakseni sinulla on uudehko kuorma-auto?

Kerroin, että ajoja on ollut vähän niukasti, mutta kun olen sahauttanut talopuitani, laudanostajat meinaavat viedä ne käsistäni, kun sahurilla ei ole myyntiin enää tavaraa.

– Vai semmoinen tarkoitus, minä katson, Paloniemi sanoi ja meni huoneesta pois. Hetken päästä hän tuli takaisin ja kysyi, mikä on vuodentakainen pieni tratta, josta oli lappu kortissani.

– Se on sen autoliikkeen panema, mistä vaihdoin vanhan Betfossin tähän nykyiseen autoon.

– No maksoitko sen?

– En, koska se oli aiheeton. Ne yritti maksattaa vaihdelaatikkoremonttia, vaikka auto oli luovutushetkellä siinä kunnossa kuin oli sovittu.

– Eikö ne perinyt sitä sitten oikeusteitse?

– Ei perineet, tiesivät olleensa ”ongella”.

– Ei sen lainan myöntämiseen ole esteitä, kaksi takaaaja kun saat, niin annetaan se laina.

Kiittelin ja hyvästelin. Kiiruhdin sahauspaikalle, missä sahuri ja perämies-Velmu odottelivat. Kuulin Velmun kysyvän, pitikö kotona käydä kesken päivän, mutta en vastannut mitään, kun huomasin pilkkeen hänen silmäkulmassaan. Sanoin vain sahurille, että antaa tulla ne loput tukit neljän ja viiden tuuman lautana, niitä puuttuu vielä. Kun sahaus loppui, siirtelin tavarat varastoalueelle. Sahuri puhdisteli muhia sahauspenkiltä, ja Velmu pinkkasi pintakasaa siistimpään kuntoon. Huomasin molempien katsovan kysyvästi minua. Lopulta sahuri tuli puheilleni.

– Antoiko uni valkeutta tarjoukseeni?

– Sen verran, että jos vaimoni näyttää vihreää valoa, niin voitais huo-
menna katsoa tarkemmin.

Seija oli kunnassa kirjanpitäjänä ja tuli neljän jälkeen kotiin. Meillä oli

tyttö kahden vuoden vanha ja poika syntynyt tammikuussa. Seijan äitiysloma oli päättynyt, ja hän tuli syöttämään poikaa heti töiden jälkeen. Apulainen oli lähtenyt ja nyt oli sopiva aika ottaa puheeksi sahavehkeiden osto. Kerroin, että olin käynyt pankissa kysymässä lainaa sirkkelin ostoon ja sellainen oli luvattu antaa, jos saan kaksi takaajaa.

– Vai niin lupasivat. Oletko tosissaan sen ostossa?

– Olen minä, minusta se näyttää paremmalle hommalle kuin tuo ajojen käyttäminen.

– Kysytkö samalla, tuleeko ne myöntämään talolainan, kun aletaan rakentaa?

– En kysynyt. Se on vasta ensi kesänä ajankohtainen.

– Niin, mutta ei kait ne loputtomasti anna velkaa. Minun luvalla et kyllä ota lisää velkaa, jos ei talonrakennusrahaa ole tiedossa.

– Se tarve on vasta vuoden päästä ja siihen ehtii vielä tienata, tai jos myyn tuon auton ja nosturin pois.

– Sillä ehdolla saat ottaa sen lainan, jos saat talon rakentamiseen rahoituksen tietoon.

– Selvä, minä varmistan, että saadaan se talo tehtyä seuraavana vuonna.

Seuraava päivänä sahurin ympärillä oli yksi tuttu rakentaja tiedustelemassa sahataravaa. Nähdessään minun tulevan sahuri kuului sanovan, että kysy tuolta Timolta, sitä ei tiedä jos hän myy noita omia tavaroitaan. Rakentaja kääntyi puoleeni ja kysyi, möisinkö hänelle valulautoja.

– Kyllä minä voin myydä, paljonko ja minkälaisia?

Rakentaja halusi neloslautaa 400 metriä ja kakkosnelosta 100 metriä. Totesin, että hän voisi käydä erottelemassa ne tapulista sillä aikaa, kun minä teen sahakaupat. Menin sahurin luokse käsi ojossa.

– Tehdään kaupat sillä hintaa, mitä eilen pyysit näistä vehkeistä.

– Tehdään vain! Sopiiko, että se käynti Tervolassa sisältyy samaan kauppaan?

– Sopii ja sopiiko, että minä maksan maanantaina ja tehdään sitten paperit?

– Sopii hyvin.

Olin unohtanut, että olin hakenut sahurille nämä sirkkelin rungot ja pöydät keväällä Tervolasta ja hakupalkka oli sovittu katsottavaksi, sitten

kun sahautan rakennuspuuni. Menin katsomaan, oliko rakentaja ehtinyt erotella tarvitsemansa tavarat. Lankut olivat valmiina, mutta lautatapuli oli purkamatta.

– Olet ensimmäinen asiakkaani. Pannaan se lautatapuli sellaisenaan kyytiin, niin saat rimat kaupanpäälliseksi, ja lisäksi voin ottaa tavarat kyytiin ja tuoda tontillesi.

– Molemmat sopii. Paljonko nämä maksaa?

– En minä vielä tiedä hintoja, mutta odota hetki, niin käyn paikallisen hinnan kysymässä.

Menin kysymään sahurilta, mitä hän on neloslaudasta ja kakkosnelosesta perinyt. Sain edelliseskänä käytetyt hinnat ja palasin kaverin luokse.

– Kakkosnelonen on puolitoista markkaa ja neloslauta neljäkymmentä penniä metri.

Laskettiin, että yhteensä 310 markkaa teki ensimmäinen sahatavara-kauppani. Kaveri sanoi maksavansa saman tien, mutta minä hoksasin, ettei yritystä ollut vielä perustettu.

– Maksa viikon päästä niin tiedän, miltä yritykseltä teit ostoksen. Maanantaina perustetaan yritys vaimon kanssa ja saan maksettua nämä vehkeet.

– Sopii, pannaan tavarat kyytiin, ja minä ajan edellä niin osaat tontilleni.

Nostin laudat ja lankut kyytiin. Sahurille heilautin kättä ja katsoin Majuria, joka seisoi uljaana sahanpurukasan vieressä. Nyt on ostettu työmaa, missä voimakoneena on karju ja voimasanana kortto.

Illalla kerroin Seijalle tehneeni kättä päälle -sahakaupat ja myös ensimmäisen lautakaupan. Pari asiaa kerroin olevan vielä auki: yritykselle nimi ja lainalle kaksi takaaajaa. Nämä kun järjestyy, alkaa uusi tulevaisuus, eikä tarvitse enää ajoja ruikuttaa ja vekseleitä uusia. Ilakoidessani tulevaa ruusuista elämäämme Seija katkaisi puhetulvani ja kysyi, olinko saanut lupauksen talolainasta, vaikka en saisi autoa myytyä.

– Kyllä se talo saadaan tehtyä, en minä sitä lainaa vielä kysynyt, sen kerkiää myöhemminkin. Sitä määrää ei vielä tiedä ja kun myyn tuon auton, niin tiedän paljonko sitä tarvitaan.

– Näinhän se oli puhe, että varmistat talolainan, ennen kuin hankit ne sahavehkeet.

– Niinhän sinä panit ehdoksi, mutta minä en muistanut enää, kun Pa-

loniemi kysyi siitä vanhasta tratasta. Mennessä kyllä muistin, mutta en enää siellä pöydän takana, polvetkin tutisi. Kaksi takaajaa siihen lainaan pitäisi löytää.

– Ketä meinaat kysyä?

– Setä Aatia ajattelin yhtenä ja voisitko sinä toisena panna nimen?

– Ei ne minun nimeä hyväksy, kun ollaan samaa perhettä. Sitten kun talontekoon jos vielä saadaan laina, niin siihen kyllä panen nimen.

– Minä kysyn jotain tuttua automiestä toiseksi.

En ollut kovin varma setänikään lähdöstä takaamaan, sillä hän oli herastuomari ja varovainen mies. Olin aikoinaan kansakoulun ja armeijan välissä ollut kotihommilla ja setäni kanssa talvet koivusavotassa. Metsähallitus oli antanut luvan hakata koivuja maaltaan ilmaiseksi. Olin saanut traktorikortin jo viisitoistavuotiaana. Lähdimme aamuhämärissä metsään, minä meidän traktorilla ja setä omallaan. Setäni kaatoi ja katkoi ja minä karsin puut. Puiden kuormaus oli minulle helpompi, sillä traktorissani oli nosturi, jolla nostin puut molempien traktorien kuormaan. Ne tervaskantoon tehdyt nuotiot, joiden ääressä päivällä söimme voileivät ja joimme kahvit, olivat tuoreena muistissa. Niinä talvina tunsin olevani miehen mittainen. Näiden yhteisten talvisten työhommien myötä oli setäni nyt tullut mieleen takaa-jaksi. Isäni oli jo kuollut aivoverenvuotoon ja äitini asui syntymäkotiani.

Aamulla kävin pankissa kysymässä, saanko lainapaperit mukaan, kun lähdän takaajia kyselemään. Virkailija totesi hymyillen, että takaajien tulee käydä pankissa allekirjoittamassa paperit. Palasin autolle ja lähdin ajamaan syntymäkotiani kohti. Naapurissa asuva setäni oli kotona puolenpäivän nokka-unilla, kun kolistelin sisälle ja toivottelin päivää.

– Päivää, päivää, setäni mutisi, nousi ylös, avasi silmänsä ja katsoi tarkemmin. – Naapurin poika se siinä onkin. Mikä sinua nyt nakkelee? Ei ole näkynyt pitkään aikaan.

– Eipä ole, olin viime kesänä Kuusamossa viitostietyömaalla, ja kun ajot sillä loppui, olin pöllinajossa. Se loppui huhtikuussa, sitten on rokulia pitänyt. Kippihommot on vähissä, niin sahautin viime viikolla talonrakennuspuita.

– Niitä puitako sinä näyt ajaneen tuolta vaaran takaa joku viikko taaksepäin?

– Niitä. Sain äidiltä luvan pari kuormaa kaataa rakennuspuiksi ja sahat-
tiin ne viime viikolla lankuiksi ja laudoiksi.

– Meinaatko alkaa talontekoon?

– Semmoinen on tarkoitus ensi kesänä.

– Sitä teidän puolella onkin mitä kaataa.

– Tuolta viljelystien varresta kaadoin.

– Vieläkin harmittaa se jako silloin aikanaan, kun maanmittausinsinööri
oli niin teidän puolella, kun jaettiin metsät ja muut.

Aikanaan pappani tila oli jäänyt kahdelle nuorimmalle pojalle, isälle ja
Aatille. Viisikymmentäluvulla metsät ja maat sekä maatalouskoneet olivat
yhteisiä. Veljeksillä oli joskus ollut suukopua, milloin poika oli hävittä-
nyt Fergun työkalun, joka löytyi sitten setäni jäljiltä, tai kinattiin jostain
muusta yhteisessä käytössä olevasta työvälineestä. Veljekset olivat päättä-
neet jakaa maat ja muun yhteisen omaisuuden. Maanmittauksessa meidän
puolelle tuli enemmän metsää, ja isäni maksoi jaossa määrätyn rahamää-
rän Aatille. Muutaman vuoden päästä metsän hinta kolminkertaistui, ja
vieläkin setäni harmittelee sitä. Mietin, oliko sopiva aika kysyä takausta,
mutta rohkaisin mieleni.

– Oli minulla vähän asiaakin. Olen ostamassa sahan ja höyläkoneen
kylällä olevalta sahurilta. Pankista luvattiin 20 000 markkaa lainaa laittei-
den oston, ja lähdin kysymään, että voisitko olla toisena takaajana. Kaksi
takaajaa pitäisi löytää.

– Oletko tosissasi? Nyt ennustetaan lamaa, setä sanoi.

– Minusta se on toisin päin. Kysyntää on niin, että käsistä melkein veivät
tavarat, kun viime viikolla sahautin rakennuspuitan.

– Ehei, minä en lähde niin riskilliseen touhuun takaajaksi. Olen tuolla
käräjätalossa nähnyt, miten niille velallisille käy, kun lama iskee ja kaikki
menee pienestäkin velasta. 1930-luvun lamassa puolet Suomen sahoista
joutui Kansallispankin haltuun. Elä poika hyvä lähde sellaiseen touhuun.

– Minä tein jo ensimmäisen kaupan. En usko lamaan, sanoin vähän
loukkaantuneena, otin lakkini, nousin ja tein lähtöä.

– Onhan sinulla kyllä vähäksi aikaa sahattavaksi niitä puita, mitä se
maanmittari teidän hyväksi mittasi.

Tiesin keskustelun asiasta päättäneeksi. Toivotin hyviä jatkoja, vaikka hie-

man pettyneellä äänellä. Ajoin kasvukotini pihalle setäni viimeinen kommentti vielä korvissani soiden. Äidin pirssiauto oli oven edessä. Hän oli isäni kuoleman jälkeen jatkanut tämän ammattia. Pellot oli pantu pakettiin ja karja myyty. Peltoja katsoin hiukan haikein mielin, kun näin niittämättä jääneet, kuivuneet heinät. Menin navetan taakse katsomaan AIV-tornia, jonka olin ennen armeijaan lähtöä isäni kanssa rakentanut. Olin tehnyt siihen myös ensimmäisen rehutäytön. Pystyssä torni oli edelleen, mutta tyhjillään. Jatkajaa tilalle ei ollut. Kolmesta sisarestani vanhin oli lukemassa ja kaksi nuorempaa suuntautuivat lukioon ja jatkokoulutukseen. Minä en ollut lähtenyt keskikouluun pyrkimään, vaikka vanhemmat olivat yrittäneet palkkiolla motivoida.

Sisälle mentyäni kerroin äidilleni, millä asialla olin käynyt Aatin luona. Äiti arvasi heti, että sedästäni en ollut saanut takaajaa.

– Mistä tiesit?

– Kun isäsi kysyi sen maiden jaon jälkeen pieneen autolainaan takaajaksi, niin ei hän suostunut silloinkaan.

– Jaa, sekö oli niin kova paikka? ihmettelin äidille. – Tiesin hänet nuukaksi ja tarkaksi mieheksi, mutta menin, kun minulla on niin mukavat muistot niistä talvista koivumetsässä. Hän opetti minut metsätöihin, ja nyt olen aloittamassa metsänjalostuksen.

– Niin, tähän ajoitte ja teitte monena talvena kahden talon lämmityshalut. Mitä sanoit metsäjalostuksesta?

– Ostin sirkkelisahan, höyläkoneen ja Majurin. Niiden maksamiseen tarvitsen 20 000 markan lainan ja takaajaksi kaksi henkilöä.

Äiti pani kahvia tulelle ja alkoi kertoa isoukistaan, joka oli ollut naapuri-pitäjän tervaporvari viime vuosisadalla. Hän oli ollut voimissaan ollessaan myös sen pitäjän säästöpankin perustajia. Sitten hän oli kasvattanut tervanpolttamista ja rahtaamista niin, että hänellä oli tervaa monta venelastia, jotka hän souti Ouluun. Siellä ei ollutkaan yhtään ostajaa, sillä laivoja oli alettu rakentaa raudasta. Isoukki oli tehnyt myymättömien tervalastien kanssa konkurssin.

– En kerro tätä varoitukseksi, vaan kun setäsi lamaa ennakoi, niin semmoinen voi tulla joskus.

– En minä lamaa pelkää, vaikka tuleekin. Nyt kun olin sopinut saha-vehkeiden kaupat, sain lankkua ja lautaa kaupaksi.

– Kysyntää tuntuu olevan. Voin minä panna nimen siihen takaukseen, jos kelpaa.

Joimme kahvit ja kävimme muut kuulumiset läpi. Huomasin auton ajavan pihaan. Kohta sisälle tuli äidin nuorempi veli. Hän toivotti hyvät päivät ja kertoi ajaneensa ensin ohi, mutta oli nähnyt autoni pihalla ja päättänyt tulla morjestamaan. Olin aina ostanut kuorma-autooni öljyt tynnyreissä hänen edustamaltaan öljy-yhtiöltä. Nytkin hän tiedusteli, oliko öljyn tarvetta.

– Ei ole, vielä on jäljellä, minä vastasin. – Olen vaihtamassa alaa ja kyselemässä kahta takajaajaa lainaan, jonka tarvitsen sahavehkeiden ostoon.

– Vai semmoinen on meininki, enoni totesi ja kysyi, olenko saanut takajaajia.

– Yhden olen saanut lupautumaan, minä sanoin ja katsoin äitiini.

– Minä takaan, vaikka kerroinkin sen tervaporvari-isoukin kohtalosta, äiti sanoi.

– Tässä ei ainakaan kysyntä heti lopu. Pitäjässä ei ole yhtään sahaa ja taloja rakennetaan koko ajan, minä vakuuttelin ja kerroin yhden kaupan saaneeni jo, vaikka sahakauppa on vasta kättä päälle -sopimuksella. – Hinta on 20 000 markkaa. Maanantaina on tarkoitus mennä pankkiin, nostaa laina ja maksaa vehkeet.

– Mikä sen yrityksen nimi on? eno kysyi hymynkare suupielessä.

– Ei ole vielä keksitty, mutta joku sahayhtymä se vaimon kanssa tulee olemaan.

– Joko sinulla toinen takajaaja on?

– Ei ole, setääni kävin kysymässä, mutta ei hän lähtenyt.

– Minä takaan toisena, jos nimi käy.

– Kyllä käy, erinomaista! Minne päin olet menossa?

– Mökiltä tulossa ja Ouluun menossa. Jos mahdollista, voin mennessä käydä nimen panemassa.

Soitin pankkiin ja kysyin Paloniemeltä, käyvätkö esittämäni henkilöt takajiksi. Kyllä kävivät, joten lupasin tulla käymään toisen takajaan kanssa tunnin kuluttua. Äidillääni oli kyytiin lähtö, ja hän lupasi käydä maanantaina pankissa, kun on muutakin asiaa kylälle. Ajoimme enon kanssa peräkkäin kylälle ja kävimme pankissa asian hoitamassa. Palattuani autolle

Kontiotuote Oy on nykyisin maailman suurin ja Suomen markkinoiden johtava hirsirakennusten valmistaja. Yrityssai alkunsa, kun Pudasjärvellä nuori kuorma-autoilija oli sahauttamassa talonrakennuspuita mutta tuli ostaneeksi eläkkeelle jäävältä sahurilta kenttäsirkekin ja alkoi itse sahuriksi. Pian yritys laajeni sahatavaran tuotannosta hirsimökkien valmistukseen ja saavutti komeilla Kontiotuvilla merkittävän markkina-aseman. Kirja kuvaa, millaista oli yrityselämä 1970- ja 80-luvun Suomessa, jolloin nuoren yrittäjän tärkein pääoma oli rohkeus ja periksi antamaton mieli.

ISBN 978-952-318-007-9

www.bod.fi

